

Jolanta Karbowniczek, Barbara Surma

Wstęp = Introduction

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 3,
9-11

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Drogi nauczycielu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Edukacja elementarna jest nie tylko formalnie najważniejszym etapem w strukturze współczesnego systemu szkolnego, ale przede wszystkim w praktyce. Pierwsze doświadczenia dziecka z instytucjonalnym wychowaniem są bardzo ważne i mają bezpośredni wpływ na późniejsze odnoszenie sukcesów na wyższych szczeblach edukacji. Na tym pierwszym etapie edukacji dziecko rozwija swoją osobowość, buduje swój obraz w kontekście nowych relacji społecznych, a także kształtuje szereg umiejętności i kompetencji. Trzeba pamiętać, że proces wychowania zachodzi w kontekście rozwoju jednostki i stosunków społecznych. Mają one wpływ na kształtowanie podmiotowości i indywidualności jednostki, a także na budowanie prawidłowych relacji, w tym otwartości na drugiego człowieka i postawy dialogowej. Warunkiem jest zachowanie równowagi pomiędzy indywidualizacją a uspołecznieniem jednostki.

Współczesne podejście do wychowania podkreśla potrzebę wychowania do dialogu, które jest tematem bieżącego numeru naszego kwar-

talnika. Opiera się ono na przesłankach filozoficznych, antropologicznych, aksjologicznych¹, w których podkreśla się podmiotowość jednostki, człowieczeństwo rozumiane jako „przekraczanie siebie i wychodzenie poza siebie, zawsze ku i zawsze dla”². W ujęciu pedagogicznym, dialog może być rozumiany jako jedna z metod wychowania, jako proces lub jako postawa. W dydaktyce wychowania do dialogu ważnym elementem jest nawiązanie relacji interpersonalnej między nauczycielem a uczniem, ustalenie kodu językowego, stworzenie sytuacji edukacyjnej, w której wszyscy mają prawo do wyrażania własnych poglądów i wspólnego odkrywania prawdy, osiągnięcia kompromisu lub konsensusu.

Proces wychowania do dialogu trwa przez całe życie i opiera się na zdobywaniu odpowiednich kompetencji, które zostały zapisane w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej. Autorzy tekstów zamieszczonych w tym numerze poruszają problemy związane z wychowaniem do dialogu z punktu widzenia dydaktycznego – Marian Śnieżyński pisze o roli pytań w szkolnej rzeczywistości; psychologicznego – Aneta Kamińska rozpatruje społeczno-kulturowe koncepcje jako przykład współczesnego podejścia do nawiązywania dialogu między nauczycielem a uczniami; pedagogiki rodzinnej – Sylwia Biel prezentuje wyniki badań przeprowadzonych wśród małżonków na temat komunikacji małżeńskiej, które mogą pomóc w nawiązywaniu dialogowej współpracy z rodzicami dzieci; pedagogiki specjalnej – Magdalena Świągost i Marta Kromka – opisują nową metodę pracy z dzieckiem chorującym na autyzm, pomagającą w nawiązaniu z nim dialogu. Tematykę tę można pogłębić, czytając dwie proponowane przez nas monografie: Mariana Śnieżyńskiego, *Dialog w rodzinie*, Akademia IGNA-TIANUM w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2012 oraz *Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów w procesie edukacji wczesnoszkolnej*, pod redakcją naukową Janiny Uszyńskiej-Jarmoc, Barbary Dudel, Małgorzaty Głoskowskiej-Sołdatow, Impuls – Uniwersytet w Białymstoku, Kraków-Białystok 2013.

Zapraszamy również do zapoznania się z tekstami zamieszczonymi w dziale z praktyki: Zsuzsanny Gajdóczki – o dialogu międzykulturowym na Węgrzech oraz Grazii Honegger Fresco (uczennicy Marii Montessori, redaktorki czasopisma „Il Quaderno Montessori, członkini Centro Nascita Montessori w Rzymie, autorki licznych monografii o wychowaniu w kon-

¹ Więcej o podstawach ontologiczno-antropologicznych wychowania do dialogu w: B. Surma, *Wolność i indywidualizm w koncepcji pedagogicznej Marii Montessori a wychowanie do dialogu*, „Kultura i Edukacja”, 88(2012)2, s. 7-28.

² W. Stróżewski, *O stawianiu się człowiekiem. Kilka myśli niewykończonych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, (1987)6, s. 107.

cepcji Montessori)– o tym, czego nauczyła nas Maria Montessori na temat wychowania małego dziecka. Krystyna Zabawa przeprowadziła wywiad z Zofią Żuczkowską, która wskazuje, co należy zmienić w nauczycielskim podejściu do dziecka i rodzica. Zwraca uwagę na rolę empatii w prowadzeniu dialogu z drugim człowiekiem, a także na konieczność zauważania jego potrzeb.

Martyna Szczotka przeprowadziła wywiad z siostrą Reginą, która pracuje na misjach w Kamerunie. Mamy zatem okazję porównać, w jaki sposób pracuje się w przedszkolu i szkole w kraju odmiennym kulturowo i ekonomicznie. Joanna Miklas zaprasza nas do odwiedzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży działającej w Krakowie na ulicy Warszawskiej.

Na końcu zamieszczamy zestawienie bibliograficzne wybranych pozycji książkowych i artykułów dotyczących wychowania do dialogu.

Kwartalnik „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” powstał z myślą o osobach profesjonalnie związanych z oświatą: nauczycielach edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, pedagogach, kandydatach do zawodu nauczycielskiego, studentach uczelni pedagogicznych i pracownikach nauki.

Jego meritum stanowią aspekty dotyczące wczesnej edukacji dziecka.

Istotny jest dla nas własny punkt widzenia, a także propozycje konkretnych rozwiązań. Wszelkie teoretyczne założenia, idee i projektowane zmiany, tak ważne dla współczesnej edukacji zostaną poddane pod dyskusję praktyków, praktycy zaś będą mogli zapoznać się z opiniami wielu innych środowisk.

Zespół redakcyjny oraz Rada Naukowa dba o wysoki poziom czasopisma, a także podejmuje działania służące podnoszeniu standardów naukowych. W związku z tym została wprowadzona procedura nowych zasad recenzowania publikacji w czasopismach oraz zabezpieczająca przed zjawiskiem *ghostwriting*.

W roku 2012 nasze czasopismo zostało zarejestrowane w dwóch bazach naukowych: CEJSH i Index Copernicus.

Serdecznie zapraszamy wszystkich do współpracy.

Jolanta Karbowniczek
Barbara Surma